

Nr 1784

av herr Brännström m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111 angående regional utveckling och hushållning med mark och vatten.

I propositionen 1972:111 framläggs en plan för utveckling av den regionala strukturen, den s. k. ortsklassificeringen.

Orterna har rangordnats efter en 3-gradig skala, baserad på landets indelning i kommunblock. Planen utgår ifrån att i varje län skall finnas ett primärt centrum, men genom sammankoppling av olika kommunblock förekommer dubbelorter, trianglar och fyrkanter innehållande flera kommunblock, som alltså var för sig har status av primärt centrum. Folkmängden inom kommunblock, betecknade som regionala centra eller som primära centra, framgår av bilagd sammanställning (bil. 1). Huvudelementen i de berörda kommunblockens näringsstruktur är offentlig förvaltning och industri. Jämförelsen visar att, åtminstone för norra Sverige, har primära centra förhållandevis större andel offentlig förvaltning, medan regionala centra har förhållandevis större andel industri (bil. 2). Om den angivna målsättningen för primära centra förverkligas, innebär det att deras redan nu starka administrativa profil ytterligare kommer att förstärkas på bekostnad av övriga kommunblock, bl. a. industrierna. Detta torde i sin tur leda till att deras industriellt betonade arbetsmarknad ytterligare markeras. Om utvecklingen leds i färör som innebär en ytterligare skärpt profil, kan man förutse kraftiga återverkningar, som för närvarande tar sig uttryck i svårigheter att sysselsätta kvinnlig arbetskraft. En jämförelse från de tre nordligaste länen framgår av bilaga 3.

I långtidsutredningen (SOU 1970:71) har man berört denna utvecklingstendens. Under avsnittet "Regionala problem inför 1970-talet" heter det:

En utveckling mot en uppdelning av näringslivet i en storstadsorienterad del med tyngdpunkt på kontaktverksamhet, informationsbehandling och styrning samt en annan del inriktad på direkt varuproduktion kan leda till allvarliga ekonomiska, sociala och kulturella konsekvenser. Den kan t. ex. motverka en utjämning av skillnaderna i förvärvsintensiteten samt skärpa de regionala olikheterna när det gäller arbetskraftens utbildningsstruktur. Under 1970-talet kommer den offentliga sektorns styrande inverkan i det regionala utvecklingsförloppet att få ägnas stor uppmärksamhet. Lokaliseringen av offentliga verksamheter får inte enbart direkta sysselsättningseffekter. Den är viktig vid försök att skapa en lämplig infrastruktur för företagen och ett mer varierat utbud av icke prissatta tjänster.

Lokaliseringspolitiken och strävandena att påskynda en industriell tillväxt i Norrland kan allmänt sägas ha varit framgångsrika, möjligen med

undantag för Norrlands inland. Det är allmänt omvittnat att Skellefte-regionen, på gränsen mellan Norrbottens och Västerbottens län, i detta avseende uppvisar de bästa resultaten i Norrland. Industriframgångarna har varit så pass betydande att huvudproblemet för denna region i dag består i obalans mellan tillväxten inom den industriella sektorn och stagnation inom offentlig verksamhet. Genom klassningen av Skellefteå som regionalt centrum föreligger risk för att den långsiktiga planeringen kommer att förhindra utjämning av detta obalansproblem. Samtidigt är det omvittnat från kommunala myndigheter, länsmyndigheter och industrirepresentanter att en permanentad snedstruktur måste förutses innebära en allvarig broms för den befintliga industrins fortsatta expansion. Bristen på arbetstillfällen för kvinnor och sådana ungdomar, som i första hand söker andra arbeten än rena industrianställningar, kommer att försämra industrins långsiktiga rekryteringsmöjligheter. Ovan anförda citat från långtidsutredningen kommer följaktligen att i mycket hög grad bli tillämpligt på Skellefte-regionen.

Vi föreslår att Skellefteå klassas som primärt centrum, eventuellt i kombination med Umeå. Till de allmänna skäl som kortfattat utvecklats i det ovan anförda kan, till stöd för detta krav, ytterligare anföras följande speciella skäl.

- Skellefteå har den största folkmängden av samtliga kommunblock i övre Norrland. Skellefteås folkmängd är den klart största bland alla regionala centras. Hälften av de kommunblock som betecknats som primära centra hade år 1970 lägre folkmängd än Skellefteå.

Skellefteå har enligt ERUs utredning "Lokaliseringsbara enheter" ett centralitetsindex på 71, vilket överstiger motsvarande tal för Växjö, Kalmar, Kristianstad, Luleå, Karlskrona, Falun, Skövde och Trollhättan. "En ort med högt centralitetsindex har alltså större servicekapacitet, avsedd för omlandet, än en ort med lågt index och förutsättes därmed också ha större omland eller relativt sett större inflytande i sitt omland." (SOU 1970:29, s. 72.)

- Skellefteå har ett centralt läge i övre Norrland med goda kommunikationer såväl norrut som söderut. Sett från administrativ synpunkt är läget dock ytterst besvärande, eftersom orten ligger mitt emellan residensorterna Luleå och Umeå, vilka alltid sätts i första hand när det gäller den offentliga verksamheten. Skellefteås naturliga influensområden längs älvdalen är avskurna av länsgränsen.

Skellefteå är det bäst industrialiserade blocket i norra Sverige. Industridifferentieringen avviker på ett positivt sätt från den i övrigt processbetonade Norrlandsindustrin. Den största industrigrenen, i vad gäller såväl antalet företag som antalet anställda, är verkstadsindustrin. Skellefteå har en omvittnat god industriell miljö med tillgång till allsidig industriell service. Industrins egna prognoser pekar på en fortsatt kraftig expansion. Emellertid är utbudet av administrativa arbetstillfällen för litet för att balansera den industriella sysselsättningen. En regionalpolitisk strategi, som konserverar den nuvarande arbetsmarknaden i

Skellefteå, får allvarliga negativa inverkningar för industrins expansion och dess långsiktiga rekrytering. Regionalpolitiken måste inriktas på att i stället bryta den sneda sysselsättningsstrukturen. Från social och jämlikhetssynpunkt bör dessutom regionalpolitiken sträva efter att motverka tendensen till industriell ensidighet i Skellefteå.

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1972:111 beslutar hänföra Skellefteå till gruppen "primära centra".

Stockholm den 16 november 1972

ROLAND BRÄNNSTRÖM (s)

HAGAR NORMARK (s)

GEORG ANDERSSON (s)

i Örträsk

ARNE NYGREN (s)

LILLY HANSSON (s)

Bilaga 1

Kommunblock, betecknade som "regionala centra" i planen över den regionala strukturen, efter storleksordning

<i>Kommunblock</i>	<i>Folkmängd år 1970</i>
1. Skellefteå	71 539
2. Örnsköldsvik	60 521
3. Gotland	53 835
4. Motala	48 589
5. Nyköping	46 628
6. Västervik	42 322
7. Karlskoga	39 508
8. Varberg	39 037
9. Norrtälje	38 348
10. Enköping	38 069
11. Landskrona	37 759
12. Hudiksvall	36 367
13. Trelleborg	36 167
14. Lidköping	34 987
15. Nässjö	33 586
16. Ludvika	33 489
17. Bollnäs	33 039
18. Katrineholm	32 796
19. Falköping	32 755
20. Karlshamn	31 915
21. Söderhamn	31 896
22. Falkenberg	31 891
23. Kiruna	30 623
...	
74. Arvidsjaur	<u>8 400</u>
Totalt	2 028 180
Medeltal	27 408
Median (Ängelholm)	26 115

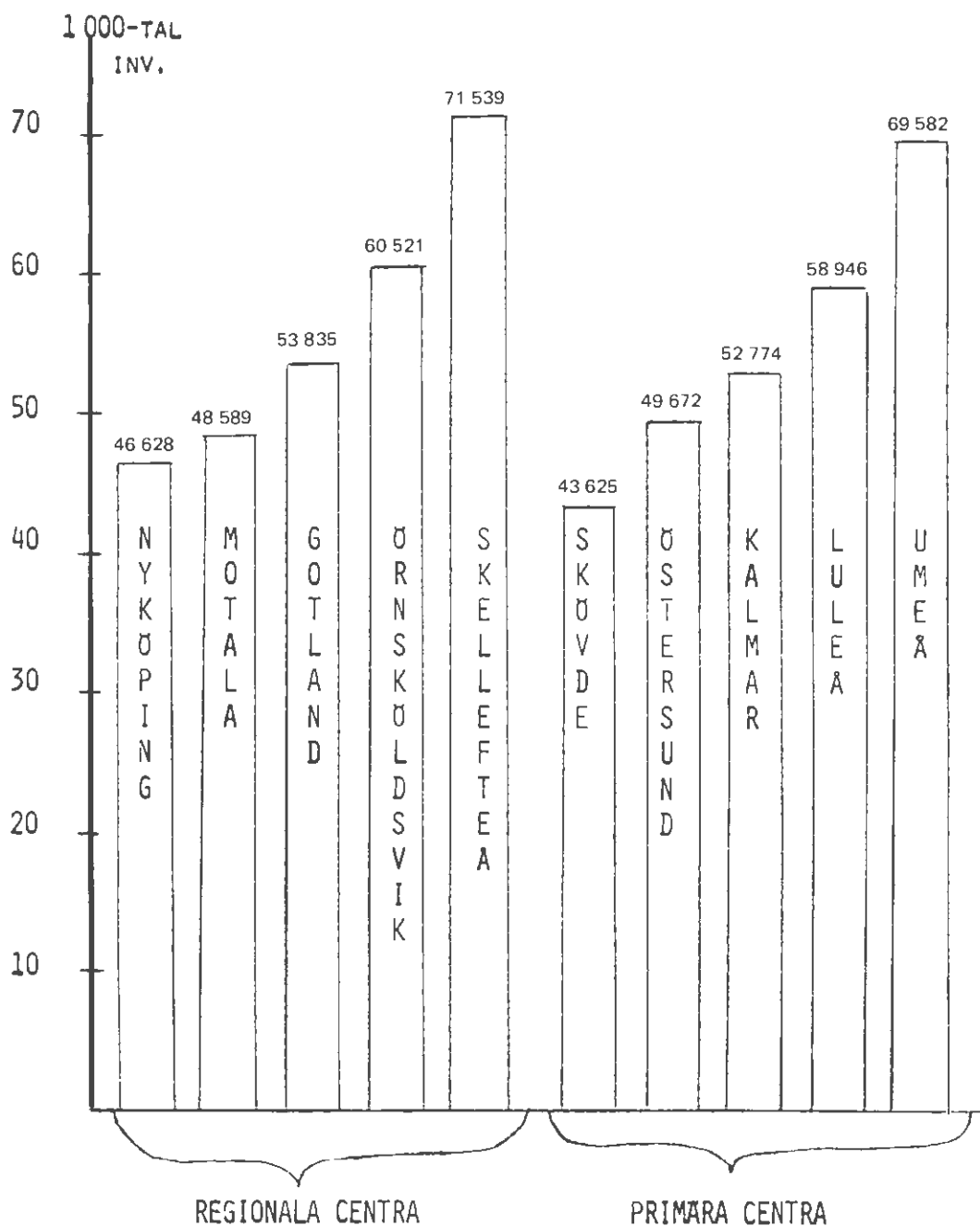
Kommunblock, betecknade som "primära centra" i planen över den regionala strukturen, efter storleksordning

<i>Kommunblock</i>	<i>Folkmängd år 1970</i>
1. Uppsala	130 327
2. Norrköping	121 531
3. Örebro	117 884
4. Västerås	116 673
5. Jönköping	107 768
6. Borås	107 486
7. Helsingborg	100 559
8. Eskilstuna	94 076
9. Sundsvall	90 896
10. Gävle	84 625
11. Karlstad	72 467
12. Halmstad	70 869
13. Umeå	69 582
14. Kristianstad	65 347
15. Karlskrona	59 265
16. Växjö	59 028
17. Luleå	58 946
18. Kalmar	52 774
19. Östersund	49 672
20. Trollhättan	48 433
21. Falun	46 846
22. Skövde	43 625

Anm: I fråga om de "primära centra" där fler än ett kommunblock ingår har folkmängden angivits för det största kommunblocket.

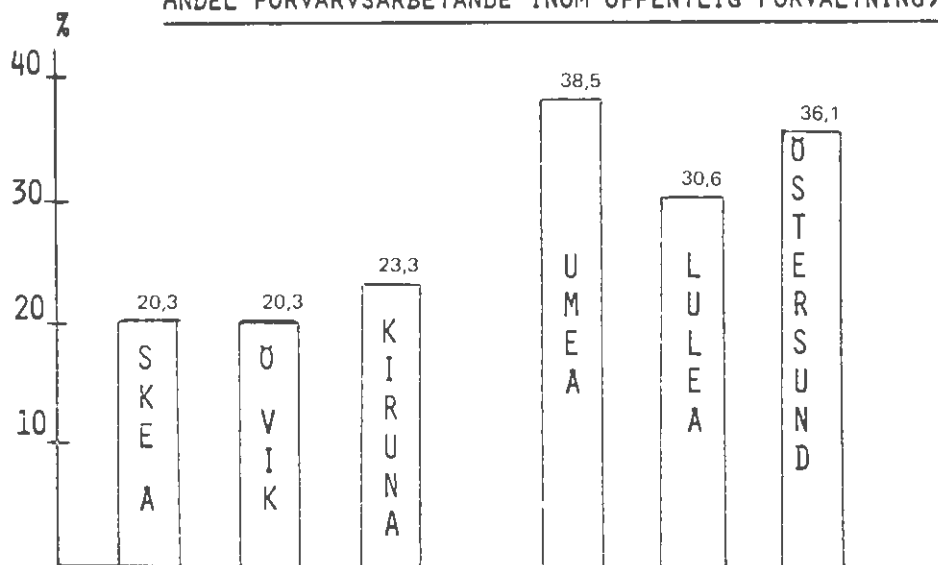
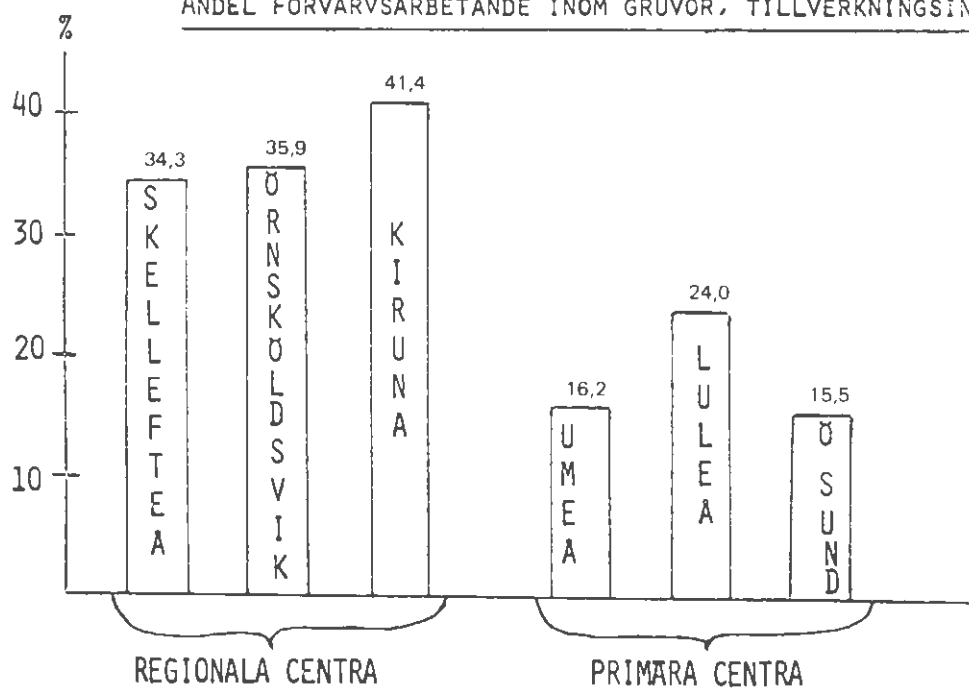
Källa: SOS, Folkmängd 31.12.1970, del 2.

FOLKMÄNGD I VISSA KOMMUNBLOCK AR 1970

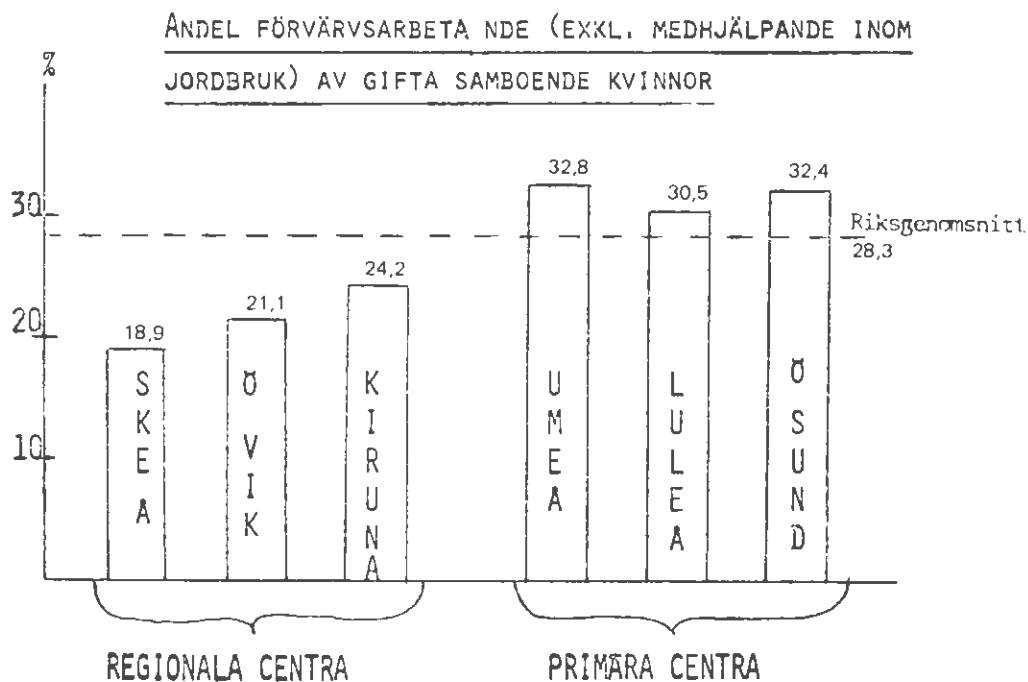
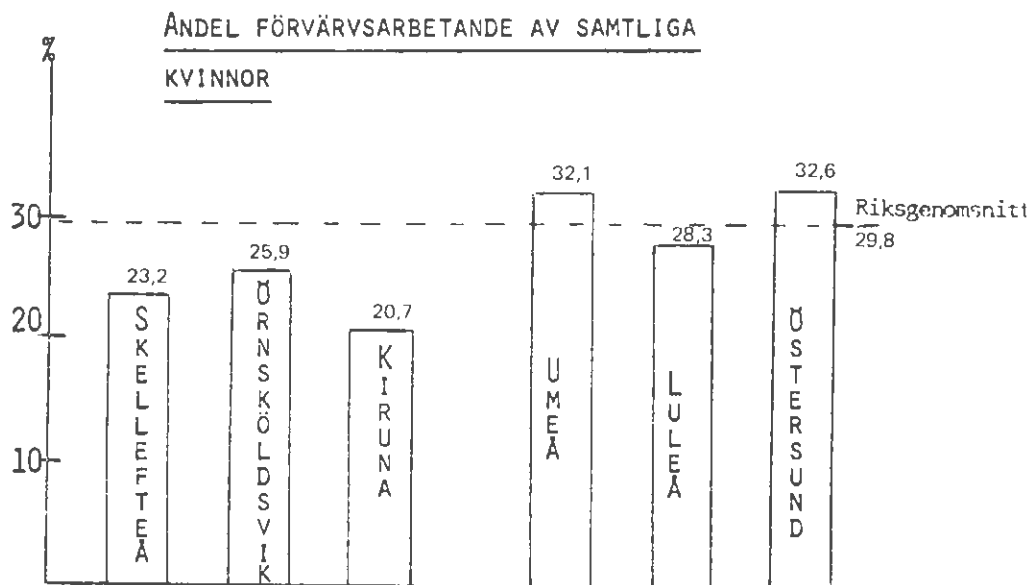

Källa: SOS, Folkmängd 31.12.1970, del 2

FÖRVÄRVSARBETANDE EFTER NÄRINGSGREN ÅR 1970

ÄNDEL FÖRVÄRVSARBETANDE INOM OFFENTLIG FÖRVALTNING, TJÄNSTÄNDEL FÖRVÄRVSARBETANDE INOM GRUVOR, TILLVERKNINGSINDUSTRI

YRKESVERKSAMHETSGRAD HOS KVINNOR ÅR 1965

Källa: Fob 1965, del I och IV